

Dokazi u krivičnom postupku

Opšta razmatranja o dokazima u krivičnom
postupku – krivičnoprocesni aspekt

Pojam, predmet i značaj dokaza

- Krivičnoprocesna nauka: različita shvatanja pojma dokaza, pre svega razlikovanje materijalnog i procesnog pojma dokaza: nije prisutna saglasnost ni kod davanja materijalnog ni kod davanja procesnog pojma dokaza
- U okviru materijalnog pojma dokaza imamo različite pristupe ⇒
 - Prva grupa autora: dokaz – *svaki osnov ili razlog koji govori za istinitost neke važne činjenice u postupku*;
 - Druga grupa: dokaz – *činjenica o istinitosti ili neistinitosti sporne činjenice, odnosno dokazi – izvori saznanja pomoću kojih ustanovljavamo činjenice u krivičnom postupku, bez obzira na pravne forme u koje ih stavlja krivično procesno pravo*;
 - Treća grupa: dokazi – *izvori saznanja o činjenicama koje podležu utvrđivanju*

- Četvrta grupa: dokaz – činjenica na osnovu koje se utvrđuje postojanje ili nepostojanje spornih pravno relevantnih i drugih činjenica koje se utvrđuju u krivičnom postupku
- Procesni pojam dokaza – polazi od kriterijuma krivičnoprocesnih odredaba u kojima se (uopšteno ili pojedinačno) navode dokazi: dokaz – *sve one procesne radnje upravljene na to da se utvrdi istinitost činjenica koje su od važnosti za sudsku odluku* ⇒ pojam dokaza identičan s dokaznim postupanjem
- Polazeći od svih pravnih normi koje se odnose na dokaz i dokazivanje i vezano za ovaj pojam dokaza – mogu se izdvojiti sledeći procesni pojmovi dokaza: predloženi i prihvaćeni ili od strane suda određeni dokaz, izvedeni, provereni, ocenjeni i obrazloženi dokaz
- Teorija krivičnog procesnog prava: razlikovanje pojma dokaza u pravom i nepravom smislu

- **Dokaz u pravom smislu** – *dokazni osnov*
- **Dokaz u nepravom smislu** – *dokazno sredstvo*, odnosno *izvor dokaza*
 - Među predstavnicima ovakvog određivanja pojma dokaza postoje manje ili veće razlike u procesnom određivanju ovih pojmova
- Pri određivanju pojma dokaza neophodno – pored subjekata koji ih izvode posebno uzeti u obzir i funkciju dokaza u krivičnom postupku ⇒ *dokaz – činjenica na osnovu koje se od za to nadležnog organa utvrđuje postojanje ili nepostojanje činjenica čije je utvrđivanje u krivičnom postupku neophodno*
- **Dokazna sredstva** – *forme (oblici) u kojima se javljaju dokazi*; zakonom određena
 - Sreću se u toku celog krivičnog postupku; od najveće vrednosti na glavnom pretresu (sud zasniva presudu samo na činjenicama i dokazima iznetim na glavnom pretresu čl. 370, st. 1)
 - Ne smeju se zanemariti u bilo kojoj drugoj fazi krivičnog postupka ni u prethodnim fazama postupka ⇒ od pravilnog i efikasnog prikupljanja dokaznih sredstava (time i dokaza) zavisi i rezultat do kojeg će se doći, od čega će dalje zavisi i odluka koja se donosi u toj fazi krivičnog postupka

- **Dokazni osnovi** – činjenice koje su već utvrđene i iz kojih se izvodi zaključak o istinitosti činjenice koju treba dokazati
- Između dokaznog osnova i dokaznog sredstva – ne postoji ni kvantitativna podudarnost
- Pomoću jednog dokaznog sredstva može se dokazivati više dokaznih osnova
- Npr. krivično delo krađe: u konkretnom krivičnom postupku treba utvrditi da li je okrivljeni izvršio ovo krivično delo ⇒ činjenica oduzimanja tuđe pokretne stvari u nameri da njenim prisvajanjem sebi ili drugome pribavi protivpravnu imovinsku korist – predmet dokaza: iskaz svedoka da je okrivljenog zatekao pri uzimanju stvari – dokazni osnov a sam svedok – dokazno sredstvo
- **Predmet** dokazivanja – tri vrste činjenica: činjenice koje čine **obeležje KD**, činjenice od kojih zavisi **primena** neke druge **odredbe krivičnog zakonika** i činjenice od kojih zavisi **primena** odredaba **krivičnog postupka**

- Predmet dokaza u konkretnoj krivičnoj stvari – može se i mora kretati samo u granicama optužbe ⇒ krivični postupak se vodi za utuženo KD i protiv okrivljenog na kojeg se optužba odnosi (čl. 369, st. 1)
- Da bi neka činjenica bila predmet dokaza treba da bude sporna
- U krivičnom postupku: predmet dokaza – činjenica koja je neposredno poznata sudiji, npr. na osnovu njegovog neposrednog opažanja van krivičnog postupka, pod uslovom da ta činjenica treba da bude osnov sudske odluke ⇒ u krivičnom postupku prisutno je opšte pravilo o slobodnoj oceni dokaza
- Posmatrano s aspekta dokaza kao celine: značaj dokaza u krivičnom postupku – ogroman
- Dokazima se utvrđuju i razjašnjavaju činjenice koje čine sadržinu krivične stvari i osnov svih sudskih odluka koje se donose u krivičnom postupku
- U krivičnom postupku ni tužbeni ni odbrambeni zahtevi ne mogu opstati ukoliko ne budu dokazani

- Putem dokaza u krivičnom postupku otkriva se i razjašnjava istinitost ili neistinitost spornih činjenica i okolnosti i na taj način se omogućava zakonito rešenje krivične stvari
- Dokazima se potkrepljuju ne samo tvrdnje krivičnoprocesnih strana već i obrazlažu sudske odluke koje se donose u krivičnom postupku
- U obrazloženju svih svojih odluka sud mora da iznese koje činjenice i na temelju kojih dokaza smatra dokazanim odnosno nedokazanim (čl. 379 st. 6 i 7)
- Zaključak: dokazi – osnova kako navoda i zahteva krivičnoprocesnih stranaka i sudskih odluka
- Zbog ovakvog značaja u krivičnom postupku ZKP ne samo da obavezuje stranke da u postupku pružaju dokaza za istinitost svojih navoda već daje mogućnost i sudu da interveniše po pitanju dokaza (npr. da daje nalog stranci da predloži dopunske dokaze ili da i sam odredi da se takvi dokazi izvedu – samo izuzetno) čl. 308, st. 2

- Posmatrano pojedinačno, s aspekta konkretnog dokaza: njegov značaj u krivičnom postupku zavisi pre svega od njegovog odnosa prema činjenici koja se utvrđuje, o čemu odlučuje sud na osnovu slobodnog sudijskog uverenja
- Dokazi se **prikupljaju i izvode u skladu sa ZKP- om**; teret dokazivanja optužbe je na tužiocu
- Sud kao subjekat izvođenja dokaza: pravilo – izvodi dokaze na predlog stranaka; mogućnost nalaganja stranci da predloži dopunske dokaze ili izuzetno sam da odredi da se takvi dokazi izvedu pod uslovom da oceni da su izvedeni dokazi protivrečni ili nejasni i da je to neophodno da bi se predmet dokazivanja svestrano raspravio (čl.346, st. 3; čl. 308, st. 2)
- Dokaz u postupku – upravljn i namenjen svim procesnim subjektima i svi oni (kao i sud) zainteresovani su za dokaz

- U slučaju kada bi sudija svoja lična saznanja stečena van krivičnog procesa koristio u procesu ⇒ onda bi njegovo svedočanstvo kao svedoka i njegova ocena kao sudije izmakli javnosti i ne bi bili podvrgnuti kontradiktornosti (sredstva kontrolisanja tačnosti i utvrđivanja značaja dokaza)
- **Pravilo:** u krivičnom postupku samo **važne (bitne) relevantne činjenice** mogu biti predmet dokaza; ⇒ nastaje teškoća: u mnogim slučajevima ne može se unapred odrediti da li će jedna činjenica biti neposredno ili posredno važna, a u nekim slučajevima ni da li je uopšte važna
- Sve činjenice koje čine predmet dokaza u krivičnom postupku mogu se podeliti na unutrašnje i spoljašnje; kriterijum podele: da li se odnose na KD ili na učinioca
- **Spoljašnje činjenice** – *odnose se na KD (na radnju, posledicu i uzročni odnos između radnje i posledice)*
 - Manifestuju se i u spoljnom svetu; mogu se podvrći neposrednom ispitivanju ⇒ njihovo dokazivanje u postupku mnogo lakše od dokazivanja unutrašnjih činjenica

- **Unutrašnje činjenice** – *one koje se tiču samog učinioca KD i odnose se na njegov unutrašnji život, na unutrašnje psihičko preživljavanje pre i za vreme izvršenja KD*
 - Po pravilu se ne manifestuju u spoljnom svetu ⇒ njihovo dokazivanje u postupku znatno teže; dokazivanje neophodno (ne može se izbeći)
 - Određeni krivičnoprocesni instituti (umišljaj, nehat, predumišljaj i sl.) – traže utvrđivanje unutrašnjih činjenica
 - Posmatrano s aspekta dokazivanja: po pravilu se dokazuju iskazom okrivljenog (introspekcija); svojim iskazom okrivljeni rekonstruiše sopstveni unutrašnji život, opisuje sva psihička preživljavanja iz prošlosti (pre svega za vreme izvršenja KD) ⇒ omogućava sudu da utvrdi psihički odnos učinioca prema KD
 - Npr: okrivljeni ne želi da govori o ovim činjenicama – mogu se utvrđivati posredstvom drugih stručnih lica (psihijatrijsko i psihološko ispitivanje) ili zaključivanjem koje sud izvodi na osnovu utvrđenih spoljašnjih činjenica

- **Podela: pozitivne i negativne činjenice** koje se dokazuju u krivičnom postupku
- U krivičnom postupku težište dokazivanja – na pozitivnim činjenicama; mogu se dokazivati i negativne (teže)
- U krivičnom postupku sve činjenice nisu predmet dokazivanja i pored toga što čine osnov sudske odluke; posmatrano uopšte – postoje i takve činjenice koje ne traba dokazivati ⇒ mora se smatrati da one postoje iako njihovo postojanje u konkretnom slučaju nije utvrđeno
- Posmatrano apstraktno sledeće činjenice **nisu predmet dokazivanja (nije potrebno dokazati)**:
 - **Notorne činjenice** (opštepoznate) – *činjenice o čijem je postojanju ili nepostojanju rašireno saznanje u širem krugu lica sa takvim stepenom istinitosti da to nije potrebno posebno dokazivati*
 - Da li je neka činjenica notorna ili ne – odluku donosi sud; to nije predmet posebnog dokazivanja

- Da bi jedna činjenica bila notorna: mora biti konkretna – mora se odnositi na konkretan događaj ili stanje (npr. na dan izbijanja nekog velikog požara ili eksplozije)
- Notorna činjenica mora biti istaknuta u postupku a to mora biti i predmet kontradiktornog razmatranja; može ih istaći i sud konstatujući njihovo postojanje ili nepostojanje
- Opštepoznatost neke činjenice – relativna pojava; krug lica koja znaju za tu činjenicu može biti manji ili veći (npr. neko ko je znao mogao ju je s vremenom zaboraviti) ⇒ kada se pojavi sumnja u notornost konkretne činjenice – biće predmet dokazivanja

➤ **Očigledne činjenice** – *dokaz sam po sebi i nema potrebe da se posebno dokazuju; npr. punoletstvo lica za koje očigledno nema nikakve sumnje da je u poodmaklim godinama*

➤ **Prezumpcije** – *činjenice koje se pretpostavljaju (prezumpiraju)*

- **Prezumpcije** – takve ustanove kod kojih se unapred (na osnovu opšteg iskustva) uzima da postoji jedno činjenično stanje iako neposredno nije dokazano da postoji sve dok se ne utvrdi suprotno
- Teorija pravi razliku između pravnih i prirodnih prezumpcija
- Prirodne prezumpcije – *one kod kojih se unapred uzima da neka činjenica postoji i da je ne treba utvrđivati jer za takvo stanovište govori prirodni tok stvari, prirodno stanje stvari odnosno iskustvo stečeno na velikom broju slučajeva iz života (npr. uračunljivost okrivljenog)*
- Pravne prezumpcije – *postoje u slučaju kada zakon prezumpira da postoji neka pravno relevantna činjenica*
 - One znače oslobađanje od dokazivanja izvesnih činjenica pod određenim uslovima u zavisnosti da li je oslobađanje trajno ili privremeno
 - Mogu biti apsolutne ili relativne
 - Apsolutne pravne prezumpcije – *oslobađanje od dokazivanja izvesnih činjenica je trajno tj. ne postoji mogućnost dokazivanja suprotnog; relativna – postoji samo privremeno dok se ne dokaže suprotno*

- Dužnost pružanja dokaza: na subjektu koji tvrdi suprotno

➤ **Dovoljno raspravljane činjenice** – nisu predmet dokazivanja

- Faktičko pitanje: da li je neka činjenica dovoljno raspravljena ili nije; u svakom konkretnom slučaju mora se ceniti pojedinačno

➤ **Činjenice koje okrivljeni priznaje** – uslov: da priznanje ispunjava ZKP- om predviđene uslove

➤ **Činjenice o kojima postoji saglasnost stranaka** – uslov: da nije u suprotnosti s drugim dokazima

➤ Predmet dokazivanja ne može biti ni **sve ono što je nemoguće** – ono što je opštepoznatim prirodnim zakonima i zakonima mišljenja u otvorenoj protivrečnosti

➤ **Pravne norme** – po pravilu nisu predmet dokazivanja ⇒ pretpostavlja se da sudija poznaje pravo (s obzirom na svoje stručno obrazovanje)

- Izuzetak – norme inostranog i ponekad domaćeg prava (sadrže određena tehnička pravila, normative i standarde)

- U krivičnom postupku postoje i činjenice koje se ne smeju uopšte dokazivati
- Zakon ponekad iz posebnih razloga izričito zabranjuje dokazivanje nekih činjenica (koje bi po opštim pravilima bile predmet utvrđivanja u konkretnom postupku)
- U slučaju da primena krivičnog zakona zavisi od pravnog pitanja za čije je rešavanje nadležan sud u drugoj vrsti postupka ili neki drugi državni organ (prethodno pitanje) – sud koji sudi u krivičnom predmetu može sam rešiti i to pitanje prema odredbama koje važe za dokazivanje u krivičnom postupku (čl. 246, st. 1)
- Ako je o takvom pravnom pitanju već doneo odluku sud u drugoj vrsti postupka ili drugi državni organ – odluka ne obavezuje krivični sud u pogledu ocene da li je učinjeno određeno KD (čl. 246, st. 2)
- Dokazi pribavljeni protivno zakonu (nezakoniti dokazi) – ne mogu biti korišćeni u krivičnom postupku (čl. 17, st. 2; čl. 161, st. 1)

Dokazivanje

- Dokazivanje – *veoma složena i raznovrsna delatnost krivičnoprocesnih subjekata koja se preduzima s ciljem ostvarivanja krivičnoprocesnog zadatka (rasvetljenja i rešenja krivične stvari)*
- U neposrednoj vezi sa dokazima, dokaznim sredstvima i činjenicama koje se utvrđuju u krivičnom postupku
- Dokazivanje – *obuhvata sve činjenice za koje sud smatra da su važne za pravilno presuđenje (čl. 346, st. 2 ZKP CG)*
- Da bi se utvrdila određena pravno relevantna činjenica u konkretnoj krivičnoj stvari – mora doći do aktivnosti krivičnoprocesnih subjekata (pre svega stranaka) odnosno mora se preduzeti dokazivanje
- **Cilj** – *istraživanje i utvrđivanje istine u krivičnoj stvari i kreće se od mogućeg i verovatnog do verodostojnog i istinitog odnosno do izvesnosti*
- Posmatrano s aspekta sadržine: razlikuje se dokazivanje u logičkom i dokazivanje u procesnom smislu

- Dokazivanje u logičkom smislu – proces dokazivanja koji se odvija po zakonima pravilnog mišljenja, po zakonima logike i predstavlja kretanje od poznatog i nepoznatog ka potpunom i pravilnom saznavanju krivične stvari
- Dokazivanje u procesnom smislu – obuhvata skup zakonom predviđenih operativnih aktivnosti krivičnoprocesnih subjekata pomoću kojih se dolazi do što potpunijeg rasvetljenja i rešenja krivične stvari
- Ovakvo shvaćeno dokazivanje – nije prepušteno samovolji onoga koji vodi postupak ⇒ regulisano krivičnoprocesnim odredbama – dokazni postupak
- Posmatrano s aspekta strukture: proces dokazivanja sastoji se iz više međusobno povezanih procesnih aktivnosti koje se mogu putem sinteze klasifikovati u otkrivanje, izvođenje, proveravanje i ocenu dokaza
- **Otkrivanje dokaza** – aktivnost krivičnoprocesnih stranaka i suda koja je usmerena na pronalaženje izvora dokaza odnosno na utvrđivanje postojanja činjenica bitnih za rešavanje krivične stvari u jednom ili više izvora dokaza
 - Veoma važna aktivnost

- Preduzimanje: prevashodno u nadležnosti krivičnoprocesnih stranaka (na kojima je teret pružanja dokaza)
- Na postojanje izvora dokaza može ukazati i bilo koji drugi krivičnoprocesni subjekt odnosno bilo koje nezainteresovano lice i u izvesnom smislu krivični sud
- Do otkrivanja dokaza može doći u toku celog krivičnog postupka
- **Izvođenje dokaza** – *prihvatanje otkivenih izvora dokaza i njihovo dalje procesno uobličavanje na zakonom određeni način*
 - Posebna aktivnost u procesu dokazivanja; po pravilu u nadležnosti krivičnoprocesnih stranaka uz učešće suda na zakonom predviđen način
 - Može doći u toku celog postupka; nezavisno od faze – mora da se odvija u procesnoj formi i na način određen zakonom ⇒ zakonodavac predvideo i procesnu formu i način izvođenja dokaza u zavisnosti od dokaznog sredstva
- **Proveravanje dokaza** – *ispitivanje verodostojnosti dokaznog sredstva i samog dokaza*

- Do proveravanja dokaza dolazi u slučaju ako sud posumnja u njihovu verodostojnost
- Vršiti se izvođenjem drugih dokaza kojima se negira ili potvrđuje sporni dokaz ili uporedivanjem ovog dokaza s drugim izvedenim dokazima
- **Ocena dokaza** – poslednja, završna procesna aktivnost u procesu dokazivanja; sastoji se u određivanju vrednosti otkrivenih i izvedenih dokaza u odnosu na činjenice koje su predmet dokazivanja i koje čine sadržinu krivične stvari
 - Značaj ove procesne aktivnosti – izuzetno veliki ⇒ postiže se krajnji cilj dokazivanja: utvrđivanje pravno relevantnih i drugih činjenica bitnih za zakonito rešenje konkretne krivične stvari
- Istorijski: postoje dve teorije o oceni dokaza od strane suda: teorija o zakonskoj vrednosti dokaza i teorija o slobodnoj oceni dokaza
 - Rezultat su određenih društvenoekonomskih i političkih uslova datog društva/države

- **Teorija o zakonskoj oceni dokaza** – *pri utvrđivanju vrednosti dokaza sud je potpuno vezan stavom zakonodavca jer je sam zakon predvideo merila za određivanje vrednosti dokaza*
 - Pripisano koliko je i kakvih dokaza potrebno da bi se utvrdilo postojanje ili nepostojanje određene činjenice
- Teorija o slobodnoj oceni dokaza – *pri utvrđivanju vrednosti dokaza zakon ne predviđa nikakvo formalno dokazno pravilo o vrednosti dokaza već prepušta sudu da sam stvori kriterijume za njihovu ocenu i on to čini po svom slobodnom sudijskom uverenju*
- ZKP CG čl. 17, st. 1

Podela dokaza

- U teoriji krivičnog procesnog prava: postoje različite klasifikacije dokaza ⇒ brojnost i raznovrsnost dokaza
- Danas prisutne klasifikacije dokaza imaju samo relativnu vrednost kod primene na konkretnu krivičnu stvar – posledica primene teorije o slobodnoj oceni dokaza
- Kriterijum: *odnos dokaza prema spornoj činjenici u krivičnoj stvari* ⇒ podela: neposredni i posredni dokazi
- **Neposredni dokazi** – *oni na osnovu kojih se neposredno zaključuje o istinitosti ili neistinitosti sporne pravno relevantne i druge činjenice u krivičnoj stvari*
 - Dobijaju se iz raznih dokaznih sredstava: iskaza svedoka, okrivljenog, veštaka i uviđajem
- **Posredni dokazi** – *oni koji ukazuju na istinitost izvesne činjenice pomoću koje se zatim utvrđuje da li je određena sporna činjenica istinita ili nije*
 - Na posredan način se utvrđuje istinitost ili neistinitost određene sporne pravno relevantne činjenice

- Zbog takvog značaja, posredni dokazi se nazivaju – osnovi podozrenja ili indicije
- Posredni dokazi – uglavnom materijalni
- Kriterijum: *stepen u kojem konkretni dokaz govori o istinitosti ili neistinitosti sporne činjenice* ⇒ podela: potpun i nepotpun
- **Potpun dokaz** – *u celosti (u potpunosti) potvrđuje istinitost ili neistinitost sporne činjenice*
- **Nepotpun dokaz** – *onaj koji delimično potvrđuje istinitost ili neistinitost sporne činjenice*; naziva se poludokaz
- Kriterijum: *potvrda ili odbrana navoda optužbe* ⇒ podela: optužni i odbrambeni
- **Optužni dokazi** – *potvrđuju navode optužbe*
- **Odbrambeni dokazi** – *potvrđuju navode odbrane*
 - Posmatrano s aspekta konačne vrednosti dokaza: ova klasifikacija – relativna i formalistička (priroda konkretnog dokaza u krajnjoj liniji zavisi od ocene suda prilikom presuđenja krivične stvari)

- Kriterijum: *priroda dokaza odnosno vrste dokaznih sredstava iz kojih potiču* ⇒ podela: lični i materijalni (stvarni)
- **Lični dokazi** – *neposredno ili posredno saznanje čoveka kao svesnog bića*
 - Izvor informacija: čovek – kao svesno biće određene činjenice relevantne za rešenje krivične stvari svojim čulima neposredno opazio ili posredno saznao
- **Materijalni (stvarni) dokazi** – *oni kod kojih se izvor informacija bitnih za rešenje krivične stvari nalazi u samim ispravama tj. u pismenim dokumentima, predmetima i stvarima koji su u određenoj vezi sa KD*
- Opravdanost ove klasifikacije – njena očiglednost
- Kod ocene materijalnih dokaza sud je u mogućnosti da potraži oslonac u dostignućima drugih nauka; kod ličnih dokaza – sud prepušten sam sebi, svome znanju i umeću

- Kriterijum: *način pribavljanja dokaza* ⇒ podela: dozvoljeni i nedozvoljeni
- Osnov klasifikacije – stav zakonodavca: postoje dokazi koji su izričito dozvoljeni, dokazi koji su izričito zabranjeni i dokazi koji nisu izričito ni dozvoljeni ni zabranjeni
- **Dozvoljeni dokazi** – *oni koji su izričito dozvoljeni odnosno dobijeni iz zakonom taksativno nabrojanih dokaznih sredstava i na zakonom dozvoljen i propisan način* ⇒ *zakonski dokazi*
- **Nedozvoljeni dokazi** – *oni koji su dobijeni iz zakonom predviđenih dokaznih sredstava ali na zakonom zabranjen način*
 - Spadaju svi dokazi na kojima se ne može zasnivati sudska odluka
 - U ZKP- u CG nazivaju se pravno nevaljani dokazi (čl. 161)

Teret pružanja dokaza

- Do saznanja o postojanju dokaza u postupku sud dolazi putem ustanove tereta pružanja dokaza
- Teret pružanja dokaza – *dužnost i pravo određenih krivičnoprocesnih subjekata da s ciljem rasvetljenja i rešenja krivične stvari predlažu izvođenje određenih dokaza i na taj način omoguće sudu donošenje adekvatne sudske odluke po toj krivičnoj stvari*
- Posmatrano s aspekta tereta pružanja dokaza postoje određeni krivičnoprocesni subjekti koji imaju i dužnost i pravo pružanja dokaza ali i subjekti koji imaju samo pravo a ne i dužnost pružanja dokaza
- **Ovlašćeni tužilač** (nosilac funkcije optužbe) – ima i **pravo i dužnost** da pruža dokaze u postupku
 - Obaveza da u optužnom aktu navede i dokaze na kojima zasniva optužni akt
 - Odgovornost za pronalaženje i izvođenje dokaza

- **Okrivljeni** (nosilac funkcije odbrane) – ima **pravo** ali **ne i dužnost** pružanja dokaza; samo od njegove volje zavisi da li će ili ne iskoristiti svoje pravo (čl. 337 st. 1, čl. 339 st. 3)
 - Obuhvata: mogućnost pobijanja optužbe, davanje priznanja ili predlaganje činjenica i dokaza koji su za okrivljenog od koristi
 - Izuzetak: slučajevi u kojima teret pružanja dokaza leži na okrivljenom
- **Krivični sud** – u mnogo manjem stepenu snosi teret pružanja dokaza; na predlog stranaka; samo izuzetno: *radi otklanjanja protivrečnosti ili nejasnoća u već izvedenim dokazima*
- **Oštećeni** – i privatni tužilac (i za imovinsko-pravni zahtev) čl. 346 st. 4
- Otkrivanju dokaza može doprineti i **svako drugo lice**
- Ustanova *beneficium novorum* (povlastica noviranja dokaza) – *pravo krivičnoprocesnih stranaka da u toku krivičnog postupka ponovno iznose ranije predložene a neprihvaćene (od strane krivičnog suda) ali i nove dokaze i činjenice* čl. 308, st. 1)

Stepen uverenosti u kojem činjenice moraju biti utvrđene u krivičnom postupku

- Za pokretanje istrage potrebno: postojanje osnovane sumnje da je određeno KD izvršeno i da je određeno lice izvršilo KD (čl. 275 st. 1)
- Za podizanje optužnice: potrebno postojanje osnovane sumnje da je određeno lice izvršeno lice izvršilo KD (čl. 292)
- Za donošenje presude: postojanje izvesnosti odnosno istine (čl. 370)
- Za određivanje pritvora: postojanje osnovane sumnje (čl. 175, st.1)